

ПРОБЛЕМИ КОЛЕКТИВОТВОРЕННЯ В СТУДЕНТСЬКИХ АКАДЕМІЧНИХ ГРУПАХ ВНЗ

У статті проаналізовано проблему колективотворення в студентських академічних групах вищих навчальних закладів та пропонуються деякі методи її вирішення.

Національна доктрина визначає головною метою української системи освіти на всіх її рівнях створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, що передбачає виховання культури міжособистісних взаємин; формування навичок правильної поведінки у сім'ї, колективі і суспільстві [1]. У Законі України "Про вищу освіту" також наголошується на особливому значенні процесу колективотворення у формуванні органів студентського самоврядування, які мають "сприяти розвитку особистості студента, набуттю ним навичок майбутнього організатора, керівника" [2]. Тому в сучасних соціокультурних умовах становлення української державності, інтеграції і глобалізації соціальних, економічних і освітніх процесів, що відбуваються в Україні, а також з погляду перспектив подальшого розвитку, які спрямовані на утвердження демократичних засад, особливо важливим стає питання збагачення методів формування студентського колективу в системі вищої освіти.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що ця проблема була і залишається в полі зору сучасних філософів, психологів, соціологів, педагогів, проте деякі її аспекти є недостатньо розкритими, що не дає змоги повною мірою усвідомлювати можливості колективу студентської групи та використовувати їх як ефективний засіб підвищення якості навчально-виховного процесу у вищій школі. Питання інтенсифікації новітніх соціокультурних взаємин у студентській академічній групі, яке обумовлене новою соціальною, економічною та міжкультурною ситуацією, знайшло своє відображення і стало об'єктом спеціальних досліджень В. Бучківської, Т. Резніка, Л. Орбан-Лембрик, І. Зязюна, С. Денисюка, М. Євтуха, О. Дубасенюк, Н. Ничкало, І. Бега та інших вітчизняних і зарубіжних учених.

Таблиця 1

№ п/п	Означення категорії "колектив"	Автор
1.	Живий соціальний організм, який має свої органи управління, де є повноваження, відповідальність, співвідношення частин, взаємозалежність	А.С. Макаренко
2.	Об'єднання людей, в основі якого лежать суспільна мета, спільна діяльність, спрямована на досягнення мети, відносини взаємної відповідальності між членами соціальної групи	Н.К. Крупська
3.	Найскладніша форма колективістських взаємовідносин	В.О. Сухомлинський
4.	Складна духовна, трудова і організаційна спільність особистостей, які стоять на різних ступенях ідейного, інтелектуального, морального, естетичного і громадського розвитку	М.Д. Ярмаченко
5.	Соціальне середовище, в якому виховуються потреби, розкриваються задатки, формуються здібності особистості.	В.О. Сухомлинський
6.	Група людей, які є частиною суспільства, об'єднаних спільною метою суспільної діяльності та підпорядкованих цілям суспільства	Н.В. Савін
7.	Соціальна спільність людей, об'єднаних на основі суспільно значущих цілей, спільних ціннісних орієнтацій і спілкування	Ю.К. Бабанський
8.	Складне соціальне утворення, яке має певну структуру	В.О. Сухомлинський
9.	Соціальний організм, основними критеріями якого є цілеспрямованість, згуртованість, ефективність діяльності	В.Г. Іванов
10.	Група, всередині якої міжособистісні відносини опосередковуються змістом спільної діяльності, що одночасно відбиває і суспільно, й особистісно значимі цілі та цінності	В.О. Семиченко
11.	Організована форма об'єднання людей на основі цілеспрямованої діяльності.	М.М. Фіцула
12.	Група об'єднаних спільними цілями людей, яка досягла в процесі соціально-ціннісної діяльності високого рівня розвитку.	А.В. Петровський

Проблема колективотворення в історії педагогічної науки не нова, але є досить складною та багатогранною. У сучасних умовах оновлення і реформування системи освіти вона набуває актуальності, гостроти та дискусійності, оскільки "несе" в собі стереотипи тоталітарної системи. Значна частина науковців стверджує, що виховання в колективі – обов'язкова умова повноцінного розвитку кожної особистості, бо саме в колективі особистість вчиться оцінювати себе, розвиває комунікативні здібності і здобуває досвід соціальних взаємин, який стає в подальшому житті молодшої людини так званим "моральним компасом" – основою життєвого успіху.

Однак цей підхід позначений рядом недоліків: невпорядкованість та розбіжність у тлумаченні досліджуваних понять; відсутність їх чіткого формулювання у навчально-методичній літературі; у педагогічній науці немає також єдиного підходу до визначення поняття "колектив", що, на наш погляд, викликає певні ускладнення у науковому трактуванні поняттєвого масиву, гальмує дослідження проблеми та впливає на розробку концептуальних положень теорії та практики навчання. Для більш повного розуміння та тлумачення означеної категорії нами було розглянуто типові підходи до її визначення 12-ма авторами з допомогою методу порівняльного аналізу (Табл. 1).

Проведений аналіз дає можливість уточнити сутність категорії "колектив" та сформулювати її означення в такому вигляді: це соціальна група високого рівня розвитку, де міжособистісні взаємодії і взаємовідносини опосередковані суспільно корисними і особистісно значущими цілями та змістом спільної ефективної діяльності. Такий підхід дозволяє виділити наступні характерні ознаки поняття "колектив":

- суспільно значуща мета;
- щоденна спільна суспільно значуща діяльність;
- спрямованість на досягнення мети;
- особливий психологічний клімат;
- наявність органів самоврядування.

Аналізуючи наукові роботи, які розглядають проблему формування колективу студентів академічної групи у вищому навчальному закладі, можна переконалися, що цей процес є індивідуальним, оскільки кожна соціальна спільність людей має свої особливості і розвивається з різною швидкістю, та окреслити деякі умови підвищення ефективності процесу колективотворення:

- 1) об'єднання членів первинної студентської групи спільною суспільно корисною діяльністю та спрямованістю;
- 2) встановлення гуманістичних, високоморальних відносин;
- 3) надання можливості особистісного розвитку та подальшого творчого зростання кожному;
- 4) стимулювання ініціативних, комунікабельних студентів, що виступають центром інтеграції;
- 5) розширення соціальних контактів;
- 6) адаптація у суспільстві за активної участі куратора;
- 7) активізація міжособистісного спілкування студентів;
- 8) залучення першокурсників до культурного й громадського життя за допомогою студентів старших курсів;
- 9) включення у програму навчально-виховного процесу пропедевтичного курсу "Культура співпраці й життя студентів".

На шляху просування від первинної студентської групи до колективу проявляються якісні відмінності особистісних взаємовідносин, найбільш важливими з яких є колективістське самовизначення та ідентифікація. Колективістське самовизначення проявляється у вибірковому ставленні кожного члена студентської групи до будь-яких явищ через призму колективних переконань, принципів, ідеалів, спільних цілей; ідентифікація ж – у визнанні за кожним однакових прав і обов'язків, готовності чинити вплив і підтримку, вимогливому ставленню й до товаришів, і до себе (рис. 1).

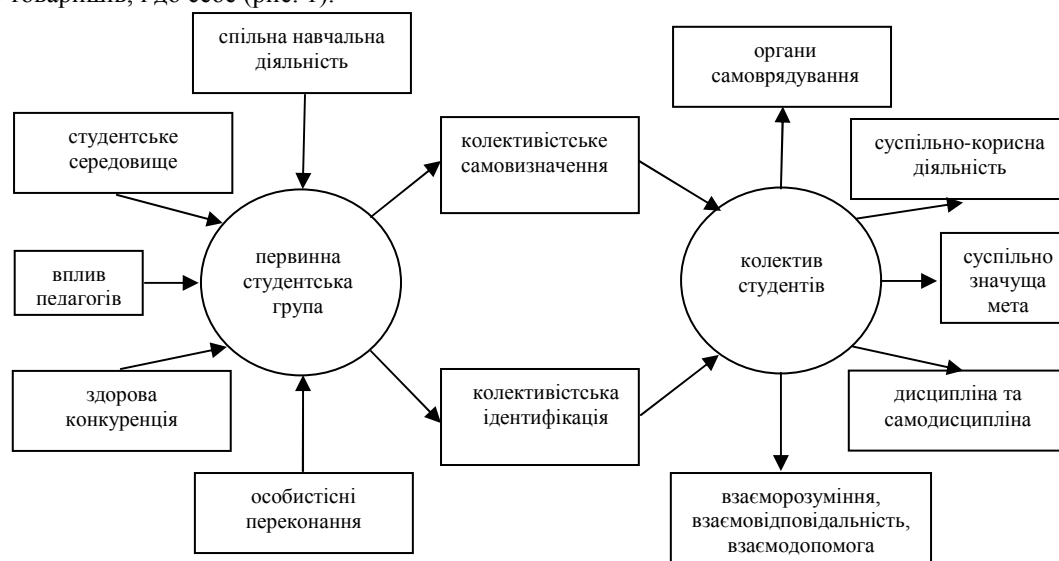

Рис. 1. Шлях просування від первинної студентської групи до колективу

Проведене теоретичне дослідження дозволяє також припустити, що підвищення ефективності процесу колективотворення в академічних групах пов'язане з оптимізацією діяльності адміністрації вищого навчального закладу освіти; виховною спрямованістю організації навчання професорсько-викладацьким складом; залученням студентів до науково-дослідної роботи; функціонуванням самоврядування; участю молоді в різноманітних спортивних секціях, гуртках художньої самодіяльності, а також визначенням напрямків проектування й розробки соціально-педагогічних умов формування студентського колективу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. – К.: Шк. Світ, липень 2001.
2. Закон України "Про вищу освіту" // Освіта України. – 1999.
3. Макаренко А.С. Вибрані педагогічні твори. – К.: Радянська школа, 1947. – 281с.
4. Сухомлинский В.А. Методика воспитания коллектива. – М.: Просвещение, 1981. – 192 с.
5. Україна ХХІ століття. Державна національна програма "Освіта". – К.: Компас, 1992.
6. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К.: Видавничий центр "Академія", 2001. – 528 с.

Матеріал надійшов до редакції 11.12.2005 р.

Карплюк С.О. Проблемы коллективообразования в студенческих академических группах высших учебных заведений.

В статье анализируется проблема процесса коллективообразования в студенческих академических группах высших учебных заведений и предлагаются некоторые методы ее решения.

Karplyuk S.O. The Collective Body Making in Student Academic Groups of Higher Educational Establishments.

This article analyses the problem of the collective body making in the student academic groups of higher educational establishments and suggests some methods to solve it.